

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. In quo consistat attributum Æternitatis, & qua ratione Dei proprium sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

at verò à Deo ab esse debet omnis imperfectio. Ergo, &c. Quæ ratio probat, eiusmodi mutationem à Deo necessariò abesse, etiamsi ea per se nullam inuolueret in Deo mutationem physicam, vt recte Suarez lib. 2. de Deo cap. 3. n. 4.

Quamquam absolutè loquendo, verius est, si ea mutatio ita in tempore accideret, futurum, vt simul etiam inuolueret mutationem physicam, & realem in Deo: quamuis enim Deus ab æterno sine ulla mutatione physica potuisset id non velle, aut oppositum velle, tamen postquam id semel voluit, ad oppositum transire non potest, nisi mutatione physica & reali in ipso Deo interueniente; saltem ob eam causam, quia tunc hoc ipso voluntas Dei non futura esset infinite perfecta, adeoque nec eam perfectionem habitura, qua sine omni mutatione sui intrinsecà, ab vno & eodem obiecto secundum omnes circumstantias spectato, possit terminari, & non terminari.

Quo sensu intelligo comunem Doctorum sententiam, qui docent, Deum realiter intrinsecè mutatum iri, si eiusmodi quædam varietas daretur in actibus diuinæ voluntatis: in quibus sunt Ferraricensis lib. 1. cont. gent. cap. 83. Bassolis in 1. d. 45. q. 2. a. 3. Lychetus q. vn. concl. 2. De qua re plura inferius de scientia & voluntate Dei libera, Quando verò subinde Deo tribuitur potentia, aut aliqua retractatio voluntatis, intelligendū id est improprie, & secundum effectum, iuxta S. Thomam infra q. 19. art. 7.

6 Assertio III. Potest tamen Deus aliter se habere, secundum denominationes extrinsecas, seu respectus rationis, absque vlla sui mutatione. Ita comunis Doctorum, cum S. Thoma. 1. p. q. 13. a. 7. & q. 7. de potent. a. 8. & in 1. d. 30. q. vn. a. 1. post Anselmum in Monolog. c. 24. & Augustinum li. 5. de Trinit. c. 16. licet olim hac de re dubitauerit, vt videre est li. 12. de ciuit. c. 15. Ratio est. Quia denominationes extrinsecæ, vti & respectus rationis, nec pro fundamento supponūt mutationē aliquā in ipso Deo, sed solum in creaturis; nec per se sunt, aut ponūt aliquid reale in Deo, vt patet: nihil ergo obstat eas de nouo Deo aduenire, & circa Deū variari; vt est denominatio siue relatio Creatoris, Domini; item relatio cogniti, presentis secundū indistantiam localem, & similes; idq; citra vllam Dei mutationem; quia vera mutatio non accidit, nisi per veram receptionem, aut amissionem formæ realis in ipsa re existentis. Vnde etiam colligitur, eiusmodi relationes Dei ad creaturas, solum esse rationis, non reales, vt docet S. Thomas loco cit. & 1. p. q. 13. a. 7. Alensis 1. p. q. 4. m. 1. Richardus d. 30. q. 4. ad 6. & communis Theologorum ac Philosophorum, vt suo loco pluribus dicitur.

7 Assertio IV. Immutabilitas hoc modo explicata, ita proprie solius Dei est, vt per nullam potentiam vlli creaturæ possit esse comunis. Ita S. Thomas hic 1. p. quæst. 9. a. 2. & in 1. d. 8. q. 3. a. 2. cum Magistro ead. d. 8. ex communi omnium Doctorum consensu. Et colligitur ex citatis Scripturæ testimonijs: idemque passim docent SS. Patres. Optimè Augustinus lib. 2. de moribus Manich. c. 1. Cyrillus Alexandrinus lib. 3. in Ioan. cap. 23. & lib. de recta fid. ad Theodosium, Gregorius

Nyssenus lib. de hominis opificio capit. 16. Gregorius Magnus lib. 12. Moral. capit. 17. in illud Iob 15. *Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis.* Anselmus in prologo capit. 22. & in Monologio cap. 28.

Idipsum ratione optimè etiam probat & declarat S. Thomas cit. q. 9. a. 2. Primo enim omnia sunt mutabilia extrinsecè ab ipso Deo, etiam quoad substantiam suam; quia secundum suum esse, & cōseruari perpetuò ac necessariò pendēt à Deo, iuxta S. Augustinum lib. 4. in Genes. ad lit. cap. 12. adeo vt etiam implicet contradictionem, hac ratione non esse mutabilia; alias enim nec Deus esset Deus; nec ipsæ essent creaturæ: quibus nimirum intrinsecum est dependere in suo Esse à primo Ente. Deinde omnia etiam aliquo modo sunt mutabilia intrinsecè, aut secundum substantiā, vt sunt entia natura sua corruptibilia; aut secundum varia accidentia, præcipuè secundum locum; aut secundum operationem immanentem: priori modo mutabiles sunt cœli; vtroq; modo Angeli, &c. Neque hanc intrinsecam mutabilitatem tollere, possunt dona gratiæ; etsi possint impedire actū secundū, vt pluribus declarat Alensis. 2. p. q. 13. n. 4.

Assertio V. Attributum Immutabilitatis formaliter est negatiuum; etsi pro fundamento habeat perfectionem Entis necessarij. Est communis iuxta S. Thomam 1. p. initio quæstionis tertij; & patet ex dictis assert. 1.

DVBIVM II.

In quo consistat attributum æternitatis; & qua ratione sit proprium Dei.

S. Thomas 1. p. q. 10. a. 6.

Supponenda est hoc loco definitio æternitatis, ex Boetio lib. 3. de Consolat. profa. 2. à S. Thoma hic q. 10. a. 1. & in 1. d. 8. q. 2. a. 1. & d. 19. q. 2. a. 1. ac omnibus Scholasticis ibidem recepta: *Est interminabilis vita et rota simul ac perfecta possessio; quasi dixerit: Est constans & immutabilis, seu independens ac successione expers permanens siue duratio vitæ, nullo principio aut fine terminabilis, vt declarat S. Thomas hic q. 10. a. 1. In qua definitione, in obliquo ponitur *Vita* (nimirum actualis & substantialis) tanquam proprium subiectum huius quasi passionis; perinde ac si describeretur simitas, curuitas nasi; neque enim æternitas hæc vilius alterius rei esse duratio potest, quam viuents, & quidem perfectissimi, vt dicitur. Hoc posito, quæ ad hoc attributum pertinent, in quibus non pauca sunt inter Scholasticos controuersa, sequentibus assertionibus explicamus.*

Assertio I. Deus verè proprie ac simpliciter est æternus. Ita S. Thomas hic q. 10. art. 2. & in 2. d. 2. q. 1. a. 1. & lib. 1. cont. gent. cap. 15. & de potent. q. 3. a. 17. & opusc. 3. à cap. 5. & consentiunt omnes Doctores; & est de fide ex Concilio Lateranensi cap. *Heremiter*, de Summa Trinit. & fide Catholic. & ex Symbolo Athanasij. Probatur.

aperte

apertè ex Scriptura. Proverb. 8. v. 23. *Ab æterno ordinata sum.* Ecclesiast. 18. v. 1. *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* Iai. 40. v. 28. *Deus sempiternus Dominus.* Et cap. 57. v. 15. *Excelsus & sublimis, habitans æternitatem.* Micheæ 5. v. 2. *Egressus eius ab initio, ab itineribus æternitatis eius.* Rom. 16. v. 26. *Secundum præceptum æterni Dei.*

Huc spectant illa, quæ significant excessum durationis Dei, respectu omnium rerum creaturarum, vt Psalm. 89. v. 2. *Præusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, à seculo & usq. in seculum tu es Deus.* Psalm. 101. v. 28. *Tu autem idem ipse es, & annis tuis non deficiet.* Item Exodi 15. v. 18. *Dominus regnabit in æternum, & ultra;* quod quasi per æternitatem dicitur, vt significetur etiam nisi quæ duratio ultra æternitatem esset, adhuc in ea futurum Deum; aut certè æternitatem Dei superare omnem durationem creatam, quæ æterna nuncupari possit; eo quod sit tota simul, & per se talis, non per participationem, vt intelligit S. Thomas hic quæst. 10. art. 2. ad 2.

Eandem assertionem passim tradunt SS. Patres. S. Dionysius cap. 10. de divin. nom. inter alia ait: *Sæculi, (hoc est, æternitatis) proprietas est antiquum & immutabile, & totum impartibiliter, secundum quod eorum esse metiens.* Augustinus quæst. 39. in Genes. & quæst. 43. in Exod. & in Psalm. 101. conc. 2. v. bi ait: *Æternitas Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Ibi nihil est præteritum, quasi iam non sit; nihil est futurum, quasi nondum sit: sed non est ibi nisi Es.* Et S. Gregorius lib. 16. Moralium, cap. 21. ait: *Æternitatem (Dei) nec initio incipi, nec fine terminari, sed esse ænum, quod semper Esse est.* Similia habent Anselmus in Monologio cap. 17. Richardus de S. Victore lib. 2. de Trinit. cap. 2. & Boetius lib. 5. de consolat. profa vlt. vbi addit: *Deum esse æternum, cum totorum ratione de genitum, commune esse iudicium.* Sanè id expressè tradit Aristoteles lib. 8. phys. & lib. 12. metaph.

Idem euidenter probat S. Thomas hic quæst. 10. art. 2. & lib. 1. cont. gent. cap. 15. ex ipsa immutabilitate Dei, velut radice proxima ac fundamento quasi quodam æternitatis, vt rectè etiam notarunt Suarez lib. 2. de Deo cap. 4. num. 2. Vasquez disp. 31. num. 2. Id enim quod profusè est immutabile, semper ac necessario est idem, absque vlla varietate & successione, nec potest non esse; ac proinde est propriè æternum. Deus autem est profusè immutabilis, ex dubio præcedenti. Ergo Deus est propriè æternus, hoc est, absque initio & fine, ac sine omni varietate & successione durationis. Idem probari etiam potest ex eo, quod Deus est Ens necessarium, & ex se, ac per essentiam. Tale enim Ens initium sui Esse habere non potuit; nec habere finem potest: cum sit ens vadiquaque necessarium, vt dictum supra q. 1. dub. 5.

Assertio II. *Æternitas est vera duratio realis & intrinseca ipsius Dei.* Ita S. Thomas hic quæst. 10. art. 2. cum Caietano, & omnibus Commentatoribus, Alensis in 1. p. quæst. 12. m. 5. Albertus in 1. d. 8. art. 8. Henricus in summa art. 31. quæst. 1. 2. & 3. Richardus in 1. d. 19. art. 2. quæst. 1. Durandus quæst. 2. Scotus quodlib. quæst. 6. art. 1. Capreolus in 1. d. 9. q. vn. art. 2. Gregorius de Valentia hic quæst.

10. p. 1. Molina quæst. 10. art. 1. disput. 2. Vasquez d. 33. num. 20. adeoque communis Theologorum, contra Aureolum in 1. d. 9. quæst. 2. art. 2. qui ratus, de ratione durationis esse successione, negavit, in Deo formaliter & intrinsecè esse durationem aliquam; etsi concederet, in eo intrinsecè æternitatem, tanquam vim quandam, qua Deus attingit omne tempus, seu omnem durationem imaginabilem; quin etiam fateretur, Deum realiter durare denominatione durantis (sicut & creatis, & conservantis) desumpta ab aliquo extrinsecò.

Probatur assertio. Quia permanentia existentia, seu quod idem est, ipsa existentia permanens cuiusque rei est vera & intrinseca duratio ipsius rei, adeoque non magis esse potest extrinsecare rei, quam ipsa existentia: *Æternitas formaliter prout à cæteris omnibus attributis ratione distinguitur, est permanentia existentia ipsius Dei; hæc enim ratio nulli alteri attributo diuino conuenit; & tamen Deo denegari minimè potest: Ergo æternitas est vera & intrinseca duratio Dei, siue ipsius Esse diuini.* Fundamentum autem Aureoli in Philosophia velut absurdum ex communi refellitur.

Assertio III. *Æternitas, siue intrinseca Dei duratio, per se ac formaliter non includit respectum coexistentia ad tempus, etsi verè coexistat, tempori, cæterisque rebus creatis.* Prima pars est communis apud Gregorium de Valentia, Molinam, & Vasquez locis citatis, & colligitur ex S. Thoma, aliisque citatis, contra Gabrielem in 2. dist. 29. aliisque Nominales; qui docent, Deum formaliter æternum esse, quia coexistit infinito tempori actu vel potentia; quasi formalis conceptus æternitatis inuoluat respectum ad tempus: qui simul etiam supponunt, attributa in Deo inter se & ab essentia formaliter non distingui, nisi per connotationem alicuius extrinseci, quod supra quæst. 1. ex communi refutauimus.

Probatur eadem prima pars ex præmissa, & ab omnibus admitta definitione æternitatis, in qua eiusmodi respectus siue coexistentia ad nostrum tempus nunquam exprimitur; ac per se notum est, durationem existentia diuina principio & fine carentem, in quo ratio formalis æternitatis consistit, non inuoluere respectum coexistentia ad vllum tempus, seu verum seu imaginabile. Vnde etiam si per impossibile nec tempus vllum fuisset, nec futurum esset, adhuc Deus esset æternus.

Dices 1. Ipsa permanentia existentia connotat & supponit existentiam in aliquo tempore, aut saltem duratione priori: Ergo intrinsecè inuoluit coexistentia respectum ad tempus, aut certè durationem aliquam priorem. Respondeo negando assumptum; loquendo de conceptu & ratione permanentia, in qua consistit æternitas; hæc enim non est posituè explicanda, sed solum negatiuè, per negationem inceptionis, quasi videlicet existentia Dei coeperit: qua ratione nullus inuoluit respectum ad præcedens tempus, vel durationem.

Dices 2. Sicut immensitas se habet ad locum, ita æternitas ad tempus, seu durationem creatam: sed immensitas Dei, iuxta nostrum concipiendū

modum, necessariò inuoluit respectum factem potentialem ad locum, seu res creatas: Ergo etiam æternitas ad tempus, seu durationem creatam. Respondeo concedi posse totum: nec enim id negat conclusio; sed solum includere respectum coexistentiæ ad tempus verum, aut imaginariū; siquidem etiam immensitas non includit respectum coexistentiæ ad locum, aut res creatas: sed solum dicit vim in actu primo replendi omnia loca, vt dictum q. 4. dub. 3.

5 Secunda pars tradunt Altissiodorensis lib. 1. cap. 15. quæst. vlt. Alensis 1. p. quæst. 12. m. 6. 9. & 10. Henricus quodlib. 5. quæst. 13. Egidius in 1. d. 8. p. 2. quæst. 2. art. 4. Scotus quodlib. quæst. 6. art. 1. & in 1. d. 9. quæst. vnic. Durandus in 1. d. 3. 8. quæst. 3. Richardus quodlib. 3. art. 1. quæst. 1. Caietanus, alijque Thomistæ 1. p. quæst. 10. & recentiores loc. cit. ex communi; contra Aureolum in 1. d. 9. quæst. 2. art. 2. & d. 3. 6. quæst. vnic. art. 1. vbi dicit, non esse absolutè dicendum, Deum coexistere tempori, aut alicui rei creatæ: quod significat, etiam Anselmus prolog. cap. 19. Probatur ea pars assertionis ex Scriptura Proverb. 8. vers. 27. vbi de æterna & increata Dei Sapientia dicitur: *quando preparabat caelos, & aedificabat fundamenta terræ, quando circumdabat abyssos, & circumdabat fontes aquarum, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo erant cunctæ componentis.* Ratio est; Quia vt aliquid verè dicatur coexistere alteri, non est accessio, vt duratione se inuicem exæquent, aut vt illud mensuretur ab altero: aut sub eo contineatur; sed satis est, vt simul existant, ita vt quando vnum est, etiam sit alterum; sed Deus est propriè non sit in tempore, quia non mensuratur, nec continetur tempore, quod omnes fatentur; simul tamen cum tempore, alijque rebus creatis existit; quamuis interim infinitè excedat durationem seu existentiã cuiuslibet rei creatæ: Ergo verè coexistit tempori, alijque rebus creatis; etiam si horum coexistentia cum Deo non sit adæquata, sed inadæquata.

6 Eodem modo loquuntur SS. Patres, speciatim Augustinus tractat. 99. in Ioann. Nec contrarium sentit Anselmus loc. cit. satis enim ibidem & cap. 22. se explicat ad eum modum, quem habet Richardus Victorinus lib. 2. de Trinitate, cap. 23. vbi ait: *Sicut in omni loco est presentia, in nullo localiter; sic in omni tempore est æternitas, in nullo temporaliter: sicut enim per loca non distenditur, qui summè simplex & incompressus est; sic nec per tempora variatur, qui æternus & incommutabilis est.*

Assertio IV. Æternitas differt ratione ratiocinata non solum ab immutabilitate, sed etiam ab existentia, seu vita diuina, cuius est duratio. Ita communis; & sumitur ex Boetio, & S. Thoma, alijque citatis, qui non solum æternitatem pro attributo ab immutabilitate distincto habent; sed etiam æternitatem constituunt quasi proprietatem, seu modum ac mensuram existentia, vt dicemus, ipsamque æternitatem definiunt per vitam Dei in obliquo; quod rectè non fieret, si solum ratione ratiocinante distingueretur à vita, seu existentia diuina.

Ratio primæ partis est; quia æternitas formaliter

significat durationem realem & immutabiliter ac necessariò permanentem, omniq; successione, principio & fine carentem; non ita immutabilitas. Ratio secundæ partis est: Quia in diuinis, quæ respondent perfectionibus creatis distinctis prædicamento, distinguuntur ratione, cum fundamento in re; adeoque ratione ratiocinata, vt dictum etiam q. 2. dub. 3. At verò existentia substantiæ creatæ pertinet; aut reuocatur ad prædicamentum substantiæ; Duratio verò ad prædicamentum Quantitatis, aut Quando, &c. Omitto eos, qui dixerunt, æternitatem esse modum ex natura rei distinctum ab essentia diuina; quod docet Mayron in 1. d. 8. q. 5. & probabile censet Scotus quodlib. q. 6. quod refutauimus vniuersim cit. q. 2. dub. 2.

An verò æternitas distinguatur etiam virtualiter ab ipsa existentia, seu vita diuina; an verò solum per negationem terminabilitatis, & successione; aut etiam connotationem alicuius extrinseci v. g. temporis, &c. ex eo pendet, an in rebus creatis duratio à parte rei differat ab existentia, siue tempus à motu, cuius est duratio. Si enim hæc differunt, cum quia diuina existentia & æternitas respondent rebus, quæ in creaturis sunt à parte rei distinctæ, etiam ipsa virtualiter distinguuntur; sin autem, quod docent Nominales; Ockam in 2. quæst. 10. & 12. & Gregorius in 2. d. 2. quæst. 1. art. 1. Gabriel quæst. 1. a. 1. & communior habet Philosophorum & Theologorum sententia: duratio rei creatæ solum ratione differt ab existentia; ita vt aliud non sit, quam existentia ipsa cum negatione definitiois; vel simul etiam cum suppositione præteritæ inceptionis, tunc æternitas nihil addet existentia, seu vitæ actuali Dei; nisi negationem terminabilitatis & successione, & vt quidam dicunt, etiam aliquam connotationem ad aliquid extrinsecum; ac proinde non distinguetur propriè virtualiter ab existentia diuina; cum non respondeat perfectionibus creatis re ipsa distinctis: quæ etiam communior est Doctorum sententia, vt dictum.

Assertio V. Æternitas habet quidem aliquo modo mensuræ rationem (improptèr) tum respectu omnis durationis creatæ, tum etiam respectu ipsius existentia & durationis, seu vitæ diuinæ; tamen ratio eius intrinseca non consistit in ea ratione mensuræ. Prior pars vtraque est communis Doctorum, post S. Dionysium cit. cap. 10. de diuina nom. vbi æuo seu æternitati tribuit totum secundum totum esse metiri. Eam speciatim de mensura omnis creatæ durationis tradunt S. Thomas in 1. d. 19. q. 2. a. 1. & 2. Albertus in 1. d. 8. a. 8. 9. 10. Alensis 1. p. q. 12. m. 9. a. 3. & 4. Capreolus d. 9. q. vn. a. 2. Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 66.

De mensura verò ipsius durationis seu vitæ diuinæ tradunt id S. Thomas hic q. 10. a. 4. & in 1. d. 8. quæst. 2. a. 1. Albertus, Alensis loc. cit. Ferrariensis loc. cit. cap. 15. Egidius dist. 8. p. 2. quæst. 2. Henricus in sum. art. 3. 1. quæst. 2. Richardus in 1. d. 19. art. 2. q. 1. Carthusianus in 1. d. 8. q. 3. Caietanus hic q. 10. art. 5. Gregorius de Valentia q. 10. p. 1. Molina q. 10. a. 1. disp. 3. Suarez metaph. d. 50. à num. 9. & seq. osti quoad vtrumque membrum contrarium asserant Durandus in d. 19. q. 2. Ockam in 2. q. 13. Gabrielia 2. d. 2. quæst. 1. a. 3. qui non agnoscunt in

æternitate rationem mensuræ, quos sequitur Vasquez disput. 31. cap. 5. ubi docet æternitatis conceptum compleri quidem per aliquid rationis; at non mensuræ; sed negationis mensuræ: cum tamen certè negatio entis rationis, propriè non sit aliquid rationis, ut rectè Suarez cit. num. 9.

Probatür ea pars assertionis, quod primum membrum. Quia iuxta Aristotelem lib. 10. metaph. cap. 2. primum in vnoquoque genere, est mensura cæterorum: æternitas verò in genere durationis est prima, ut patet. Deinde æternitas est duratio maximè vniformis, simplex, æquipollens durationi cuiuslibet creatæ, illi quæ homogenea, saltem secundum rationem communem analogicam (quod sufficit,) est item reipsa distincta à duratione qualibet creatæ, sua natura etiam notior illa, & comparabilis cum duratione creatæ; ita ut quo quæque magis ad illam accedit, adeoque à principio aut fine recedit, magisque simplex & stabilis est, eo etiam sit perfectior, longior, &c. Ergo nulla conditio ad mensuram requisita ab Aristotele lib. 10. metaph. cap. 2. & 3. deest æternitati, comparatæ cum durationibus creatis.

Nec obstat, quod æternitas non sit minima in genere durationis; quod tamen requirit Aristoteles ibidem. Id enim solum verum habet de mensura, quæ per repetitionem planè adæquare debet mensuratum; cum interim ipsemet Aristoteles 4. Physic. cap. 12. text. 116. tempore mensurari doceat breuissimum etiam quemque motum, adeoque ea, quæ a tempore exceduntur. Fatendum tamen, æternitatem nobis quidem in actu secundo non solere esse mensuram & regulam cognoscendæ durationis rerum inferiorum; quia actu & reipsa nobis non est notior; quod ad actuale mensuram requiritur.

Probatür eadem pars assertionis quod alterum membrum. Quia concipiendo rationem æternitatis, eamque applicando ipsi Deo, quatenus existit, seu quod idem est, existentie ac vitæ ipsius, aut etiam durationis in confuso acceptæ; cognoscimus, quanta sit duratio, siue existentia Dei. Ergo secundum rationem nostram rectè dici potest æternitas, mensura quasi quadam intrinseca, siue Dei, nimirum vt existens, siue vitæ ac existentie ipsius: promiscuè enim ac sensu eodem ita loquuntur Doctores. Et confirmatur id ipsum ex Aristotele lib. 10. metaph. cap. 2. vbi ait, mensuram esse, qua cognoscitur quantum, latè nimirum acceptum, etiam pro virtualiter extenso, &c.

Et hoc est, quod dixit S. Thomas hic q. 10. a. 2. ad 3. accipi in æternitate rationem mensuræ, secundum apprehensionem nostram tantum. Quia tamen æternitas ipsa infinita est, non propriè habet rationem mensuræ; sed solum impropriè, vt expressè docet Capreolus loco cit. idque multo verius est respectu ipsius existentie, siue durationis diuinæ; tum quia ab ea, nullo modo à parte rei distinguitur: tum quia ea ipsa etiam infinita est; mensurari autem cum idem sit, quod mensurà definiri & determinari, propriè non potest, nisi quod finitum est, iuxta S. Thomam in 1. d. 19. quæst. 1. art. 1. ad 4. quod rectè etiam notauit Gregorius de Valentia loco cit. idque ipsum in assertionem indicauimus; addendo nomen impropriè.

Posterior pars assertionis est contra Ferrariensem lib. 1. cont. gent. cap. 15. Gregorium de Valentia hic q. 10. p. 1. qui docent, ad rationem formalem æternitatis pertinere aliquid reale, videlicet durationem sine principio, & sine; & aliquid rationis, nempe mensuram diuinæ substantiæ, seu durationis ad eum modum, quo tempus dicitur numerus motus. Cui sententiæ non parum etiam fauent S. Thomas eodem art. 1. & a. 2. ad 3. & a. 4. in corp. & ad 1. & 3. & in 1. d. 19. q. 2. a. 1. item Albertus in 1. d. 9. a. 8. Henricus in summa artic. 31. quæst. 2. & ex parte Caietanus hic quæst. 10. art. 1. Huc spectant etiam alij recentiores quidam Thomistæ, qui rationem mensuræ saltem in obliquo connotari docent conceptu æternitatis.

Nostræ verò assertionis partem præter Durandum, Ockanum, Gabrielem & Vasquez, qui absolute negat, æternitatem habere rationem mensuræ, tradunt Molina hic q. 10. a. 1. disp. 3. Suarez metaph. disp. 50. à num. 9. Gillius lib. 2. tract. 10. cap. 9. num. 4. & communiter recentiores; nec dissentit Caietanus loco cit. si bene expendatur. Probatür. Quia nec in definitione æternitatis exprimitur ratio mensuræ; nec sub eo nomine, iuxta communem modum concipiendi, formari solet conceptus mensuræ; nec duratio, vt sic in genere includit rationem mensuræ, quod opposita sententiæ supponit. Accedit, quod æternitas propriè non habet rationem mensuræ respectu substantiæ seu existentie, & durationis diuinæ, vt dictum: denique Deus propriè & formaliter esset æternus, quamuis eam rationem mensuræ, quæ non nisi per intellectum illi aduenit, vt dictum, nemo conciperet, aut concipere posset.

Nec obstat, quod de ratione temporis est mensura; nam & hoc ipsum probabiliter multi negant: deinde est diuersa ratio temporis, quia iuxta vsum loquendi Aristotelis, & Philosophorum, tempus, vt est mensura motus, non dicitur ipsa, per se sola duratio intrinseca cuiusque motus; sed solum duratio primi mobilis; æternitas autem, vt ex definitione, & modo communi concipiendi patet, dicit ipsam intrinsecam durationem ipsius vitæ, seu existentie diuinæ, sine relatione mensuræ.

Assertio V. Ratio æternitatis tota est realis; pro materiali significans vitam seu existentiam Dei; formaliter autem durationem, cum negatione successione, & termini etiam potentialis; qua negatione vltimatè completur. Ita sentiunt Caietanus hic quæst. 10. artic. 1. Molina, Suarez loco citat Gillius cit. tractat. 10. cap. 10. & colligitur ex citata definitione Æternitatis ab omnibus admittit, quam re ipsa etiam tradit & quasi explicat Anselmus in Monolog. cap. 24. vbi ait: *Cum diuina substantia non sit aliud, nisi vita sua; nec æternitas sua, sit aliquo modo terminabilis, nec nisi simul & perfecte tota, quid aliud est vera æternitas, qua soli illi conuenit, quam interminabilis vita, simul & perfecte tota existens?* Idem tradunt S. Augustinus, & S. Gregorius initio citati.

Probatür & declaratur. Primo enim æternitas reipsa non distinguitur villo modo ab ipsa substantia, & vita seu existentia Dei; cuius etiam veluti subiecti passio quasi quædam, vel modus est.

Secundo formaliter esse durationem ipsius vitæ diuinæ, patet ex assert. 2. Tertio includere negationem successione, patet ex illa particula definitionis. *Tota simul*; quæ ratione etiam differt essentialiter à tempore. Quarto includere negationem termini, non solum actualis, sed etiam potentialis, patet ex vocula *Interminabilis*. Denique hac ratione vltimatè compleri rationem æternitatis, ex eo probatur, quia per negationem successione, contrahitur duratio solum ad rationem quandam communem æternitatis; & alijs quibusdam durationibus creatis, vt sunt ætium, & instans temporis discreti, &c. Per negationem autem termini actualis, solum excluditur duratio quælibet actualis finita; non autem duratio creata infinita, qualis, & si quæ creaturæ potest communicari; nam infinitam à parte potest esse ætium Angelicum, omnes concedunt; à parte etiam antè infinitam durationem creaturæ communicari posse, multi existimant; de quo alibi.

Per solum verò negationem termini, etiam potentialis, ex vtraque parte, distinguitur æternitas ab omni alia duratione; qualis nulla esse potest nisi in creata; omnis autem creata duratio est intrinsecè terminabilis, saltem per respectum ad potentiam Dei: qui & quolibet momento quamlibet rem creatam potest annihilare, & si quam creaturam etiam produxisset ab æterno, potuisset tamen non producere; quo ipso iam finita & limitata fuisset duratio ipsius creaturæ. E contrario verò duratio Dei non potest vlllo termino, seu principij, seu finis vlla potentia definiri, aut claudi, ac proinde simpliciter & absolute est interminabilis; Cum ergo hac negatione æternitatis seu duratio diuina vltimatè distinguatur ab omni duratione creata, sequitur, rationem æternitatis ea ipsa negatione vltimatè compleri.

Et confirmatur assertio. Quia ratio æternitatis nec includit intrinsecè respectum rationis ad tempus, vt dictum assert. 3. nec rationem siue relationem mensuræ, vt dictum assert. 5. Ergo rota est realis, sic tamen, vt eius ratio supradictis negationibus modo explicato compleatur.

12 Assertio VII. Æternitas Dei extendit se ad omnia, quæ intra Deum sunt. Est extra controuersiam, & patet tum ex simplicitate Dei; tum quia de ratione rei simpliciter æterna est, vt nulla sit in ea variatio & successio: ea proinde etiam ad operationes Dei immanentes libera pertinet; prout secundum suam entitatem spectantur, vt bene declarat Suarez 1. p. lib. 2. de Deo cap. 4. num. 5. & infra suo loco pluribus dicitur.

Assertio VIII. Æternitas perfecta, modo explicata, est attributum Dei ita proprium, vt per nullam potentiam vlli creaturæ possit communicari. Ita S. Thomas hic q. 10. a. 3. & est de fide 1. Tim. 6. v. 16. *Qui solus habet immortalitatem*, hoc est immutabilitatem: ex qua adæquatè sequitur æternitas, vt dictum, & rectè S. Thomas ibidem. Rationes aliæ constant ex dictis: solius enim Dei duratio est planè interminabilis: solius etiam Dei duratio est planè independens; quod significari in definitione æternitatis per voculam *perfecta* notarunt Henricus in summa art. 3. q. 1. Scorus quod lib. q. 6. Lycherus ibidem, & alij: et si alij aliter explicant.

13 Assertio IX. Secundum analogiam tamen quan-

dam, & impropiè, ac per participationem, etiam re-creata quædam rectè dicuntur æternæ. Ita S. Thomas hic q. 10. cit. a. 3. ex communi omnium. Probatur & declaratur ex S. Thoma ibidem. Quia æternitas fundatur in immutabilitate: quæ proinde, prout magis vel minus participatur à creaturis, ita etiam ipsæ magis, vel minus accedunt ad rationem æternitatis; iuxta ipsius etiam Scripturæ consuetam phrasin. Primo enim quædam ideo solum in Scriptura dicuntur æterna, quia licet secundum ipsam etiam substantiam obnoxia sint mutabilitati, vt pote entia corruptibilia, ac fortè etiam aliquando finem habitura, actu tamen ac re ipsa, vel semper, vel certè longissimo tempore durant, aut durarunt, sicut inquit S. Thomas in *psalms* (Psalm. 75. v. 4.) *dicuntur montes æterni*; & Deut. 33. v. 15. in benedictione Ioseph fit mentio de *montibus æternorum*; & eodem modo intelligitur illud Ecclesiast. 1. v. 4. *Terra in æternum stat*; & illud Matthæi 25. v. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum*. Et Psalm. 76. v. 6. dicitur: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Et Rom. vlt. v. 25. *mysterium conuersionis gentium*, dicitur *tacitum temporibus æternis*. Eodemque sensu passim in Scriptura vocantur præcepta vta mandata Dei æterna, foedus sempiternum, pactum Sacerdotij sempiternum, vt videre est Num. 25. Genes. 9. & 17.

Secundo quædam dicuntur æterna, eo quod secundum substantiam suam natura sua non sunt obnoxia corruptioni, ac re ipsa carent fine durationis, vt cælum, & Angeli, ad quos etiam refert S. Thomas illud Psalm. 75. v. 5. *illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*. Quod ab alijs ad Patriarchas & Prophetas refertur.

Tertio, perfectiori participatione quædam dicuntur æterna, præter durationis perpetuitatem, quod etiam secundum vnum saltem operationis modum & genus, expertia sunt mutationis, & mutabilitatis, vt sunt Angeli, & anima, seu homines beati: quia quantum ad illam visionem Verbi, *non sunt in sanctis volubiles cogitationes*, vt dicit S. Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 16. Quæ de causa etiam videntes Deum, dicuntur habere vitam æternam, secundum illud Ioan. 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, &c.*

Denique huc spectat, quod essentialiter dicuntur æternæ, siue prout obiectiue sunt in mente diuina, vt explicat S. Thomas eod. a. 3. ad 3. siue quia sunt æternæ veritatis, quoad conuenientiam prædicatorum essentialium ac necessariorum, quæ abstrahunt ab existentia, vt exprimit Vasquez eod. art. 3. ex communi. Plura de hac re habent S. Dionysius cap. 10. de diuin. nom. Damascenus lib. 2. fid. cap. 1. Richardus Victorinus lib. 2. de Trinit. cap. 4. Alensis 1. part. q. 12. m. 1. a. 1. & 2.

15 Assertio X. Nulla tamen res creata de facto est æterna, ea participatione æternitatis, quæ principium simul & finem durationis excludat: ac licet aliquo sensu dici possit, res omnes esse præsentis realiter Deo in æternitate; non tamen simul, aut semper, aut ab æterno. Prior pars est extra controuersiam, & de fide: & patet ex illo Genes. 1. v. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram*. Vnde constat, mundum non fuisse ab æterno, sed in tempore ince-

pisse, vt omnes Christiani contra Aristotelem consentiunt; de quo alibi plura.

16 Secundam partem tradit S. Thomas lib. 1. cont. gent. cap. 66. & 1. p. q. 14. a. 1. 3. & in 2. d. 7. q. 2. a. 2. & omnes Thomistæ, nominatim Ferrariensis eod. cap. 66. & 67. Capreolus in 1. d. 36. q. vn. a. 2. Caietanus 1. p. q. 14. a. 1. 3. item Richardus quodlib. 3. a. 1. q. 1. a. 2. & 3. & in 1. d. 38. q. 5. Marfilus in 1. q. 40. a. 2. Corduba q. 5. dub. 8. Molina hic q. 14. a. 1. 3. d. 1. 3. & recentiores communiter; eodemque modo expressè loquitur Anselmus in Monolog. cap. 22. & in profol. c. 20. et si Deo omnia præsentia esse in æternitate negent Aletis 1. part. q. 23. m. 4. a. 3. Bonaventura in 1. d. 35. in com. dub. 6. & d. 39. a. 2. q. 3. & d. 41. a. 2. q. 1. Scotus cum suis in 1. d. 39. q. 1. Durandus d. 38. q. 3. Aureolus d. 36. q. 1. a. 1. & d. 38. q. vn. a. 1. Ariminensis d. 38. q. 1. a. 2. Gabriel q. vn. a. 2. & fauet S. Augustinus lib. 12. de ciuit. c. 25. vbi ait: *Antequam fierent (creaturæ) non fuerunt; sed ante dico, æternitate, non tempore.* Sed in re non est dissensio, vt inferius dicitur.

Probatur ea pars assertionis. Quia verbum *Est* aut *existit*, non semper dicit respectum ad tempus præsens, seu in stans præsentis temporis, quo aliquid affirmatur *Esse* vel *existere*, sed quando coniungitur cum aliqua duratione completente non solum tempus præsens, sed etiam præteritum, aut futurum, significat aliquando existentiam pro aliquo tempore præterito, aut futuro, comprehenso intra eam durationem, cui coniungitur, præcipue si hæc duratio adhuc perseveret. Ita enim dicimus, Hoc anno dies Paschæ v. g. est 19. Aprilis; dies S. Matthiæ est ante Quadragesimam; sunt sex Eclipses; idque sæpe etiam dicitur toto Anno decursu, etiam si dies S. Matthiæ, Paschatis, aut vna altera v. Eclipsiam præterierint; solum enim volumus dicere, ipsum Annum totum secundum diuersas sui partes complecti sex Eclipses, item diem Paschatis incidere in diem 19. Aprilis, & c.

Simili ergo etiam modo, & ratione maiori, quia æternitas semper eadem, & tota simul inuariabiliter existit, rel. que omnes, & omnia tempora complectitur, non solum præsentia, sed etiam præterita, & futura; verè dici aliquo sensu potest, in æternitate verè & realiter existere omnia, quæ sunt, præsentia, præterita, & futura; ita vt dici possit, Romulus coexistit æternitati, Antichristus coexistit æternitati, & c. non quidem cum respectu ad tempus præsens, quo dicimus eos coexistere æternitati; sed cum respectu ad illud tempus, seu pro illo tempore, quo existunt, seu quo habent, aut habuerunt, vel habituri sunt existentiam. Et hoc est, quod Caietanus, Ferrariensis, & Molina fatentur, propositiones eiusmodi esse falsas, si vti communiter fieri solet, verbum consignificet tempus; veras autem, si consignificet *Nunc æternitatis*.

17 Vnde colligitur tertia pars, quam non solum tradunt authores citati contra præcedentem partem, sed etiam recentiores plerique, adeoque communis Doctorum sententia. Et probatur. Quia qui dicit, res creatas semper, aut simul, aut ab æterno realiter esse præsentis Deo, significat res easdem omni tempore, ac simultanea duratione & existentia, atque ante initium temporis, coexistere Deo, seu realiter esse præsentis Deo; quæ tamen omnia falsa sunt; vt rectè Gregorius de Valentia q. 14. p. 5. Vasquez disp. 64. cap. 5.

Suarez cit. opusc. 2. lib. 1. c. 7. Gillius lib. 2. tract. 10. c. 17. et si quidam, præcipue Thomistæ recentiores, pro se citantes S. Thomam locis citatis, aliter loquantur, in quibus Abulensis in cap. 11. Iosue q. 21. Capreolus cit. d. 36. q. vn. art. 2. Molina q. 14. d. 1. 3. dicunt res creatas simul esse præsentis, aut coexistere Deo. Idem verò Abulensis loc. cit. Richardus cit. quodlib. 3. a. 1. q. 1. art. 3. Ferrariensis cit. cap. 66. Caietanus cit. q. 14. a. 1. 3. dicunt, eas semper esse præsentis Deo; denique res esse præsentis Deo ab æterno, vel ex æternitate, concedunt etiam Richardus, Capreolus, Caietanus, Molina locis cit.

Contra quos etiam multi non secus disputant, tanquam si de re ipsa esset controuersia. Sed vt rectè aduertit Vasquez c. 2. & perspicuum est legendi Caietanum hic, auctores isti in re aliud non volunt, quam creaturas omnes in quolibet *Nunc* aut instanti, non temporis, sed ipsius æternitatis, quæ tota simul est, tunc, quando sunt, esse præsentis & coexistere æternitati ipsius Dei; quod in re, iuxta modum antea explicatum, verissimum est.

Potius igitur improbandus loquendi modus, cum de re inter omnes constet quia de fide est, mundum, adeoque res istas ab æterno non fuisse creatas ac productas: nec verò aliud *Esse* reale ac proprium habere, quam creatum & productum; nec aliunde, quam per creationem seu productionem, vt antea dictum. S. Thomas verò locis cit. aut solum loquitur de præsentia obiectiua, vt post Heræum in 1. d. 38. item Egidium, Syluestrum, Dezam (Thomistæ omnes) intelligunt Valentia & Vasquez cap. 5. aut loquitur iuxta sensum secundæ partis antea traditæ, vt post Capreolum, Ferrariensem, Caietanum, Catharinum, Hispaniensem existimat Gillius loc. cit. cap. 16. num. 6. An verò res aliqua creata poterit produci ab æterno, inferius dicitur disp. 6.

D V B I V M III.

An, et quæ ratione proprium Dei attributum sit, esse vnum.

S. Thom. 1. p. q. 11. aa. 4.

1 Notandum primo, dupliciter aliquid vnum dici posse; primo absolutè ac præcisivè; quæ ratione dicitur passio (simplex) entis, & à S. Thom. hic q. 11. a. 1. alijsque communiter in negatione diuisionis (sicut in pluribus talia, quæ ipse est) posita esse, censetur, non tamen simul negando, seu excludendo consortium siue coexistentiam aliorum similium, seu plurium entium eiusdem rationis; quomodo Socrates dicitur vnus homo; cum tamen interim vtiq; plures sint homines eiusdem rationis cum Socrate. Secundo dici potest aliquid vnum exclusivè, quatenus videlicet simul excludit consortium, siue coexistentiam aliorum similium, seu alterius entis eiusdem rationis, secundum quam dicitur vnum; quo modo res aliqua propriè vnica dicitur, vt sol est vnus in terris, non tamen vnus homo, vnus equus; quia licet quilibet homo, & quilibet equus sit vnus tantum, absolutè tamen sunt plures in terra homines, plures equi. Obseruat autem S. Thomas eadem quaest. 11. artic. 2. ad 4. iuxta nostrum concipiendi